

A man and a woman are shown in a close, intimate pose. The man, on the left, is wearing a dark suit jacket, a white shirt, and a red patterned tie. He is looking down at the woman. The woman, on the right, has her hand to her face, looking down with a soft expression. The background is a composite image of ancient Roman ruins, including several tall, weathered columns and a large building with a pediment, set against a bright, hazy sky. The overall mood is romantic and historical.

HALL CAINE

IKUINEN
KAUPUNKI

OSA 3

A man and a woman are shown in a close, intimate pose. The man, on the left, is wearing a dark suit jacket, a white shirt, and a red patterned tie. He is looking down at the woman. The woman, on the right, has her hand to her face, looking down with a thoughtful or melancholic expression. The background is a soft-focus image of ancient Roman ruins, including several tall columns and a temple-like structure, set against a bright, hazy sky. The overall mood is romantic and historical.

HALL CAINE

IKUINEN
KAUPUNKI

OSA 3

 SAGA
EGMONT

Hall Caine

Ikuinen kaupunki
Osa 3

SAGA Egmont

Ikuinen kaupunki - osa 3

Original title

The Eternal City

Cover image: Shutterstock

Copyright © 2020 SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726499421

1. e-book edition, 2020

Format: EPUB 2.0

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

SAGA Egmont www.saga-books.com - a part of Egmont,
www.egmont.com

Seitsemäs osa .

Paavi.

I.

Sinä aamuna, jolloin Roman piti mennä Vatikaaniin, hän pukeutui mustaan pukuun ja harsoon, kuten etiketti määräsi niille naisille, jotka saivat audienssin paavin luona. Hänen kellertävä ihonsa oli kalvennut paljon noiden kärsimysten aikana, joita hänen oli täytynyt läpikäydä, mutta espanjalainen päähine soveltui erittäin hyvin hänen mustaan tukkaansa ja komeaan vartaloonsa, ja hän näytti pitemmältä ja kauniimmalta kuin koskaan.

Nuori ylimyskaartin upseeri siviilipuvussa odotti häntä salissa. Kun Roma astui ulos makuuhuoneesta, seisoi nuori mies totisen näköisenä Davido Rossin veistokuvan edessä, jonka Roma äskettäin oli muovaellut uudestaan ja alkanut veistää marmoriiin.

»Se on ihmeellistä», sanoi upseeri. »Vallan ihmeellistä! Se on mitä hämmästyttävin luonnos.»

Roma hymyili ja kumarsi.

»Kristus tietysti, todellinen, tunteva, rakastava! Ja kumminkin niin inhimillinen! Se voisi olla jäljennetty itse elävästä Kristuksesta. Mutta sanonko mikä hämmästyttää minua enin?»

»Mikä?» sanoi Roma säteilevällä hymyllään, joka saattoi soturinkin hymyilemään.

»Se että tämä teidän Kristuksenne on niin sanomattomasti paavin näköinen.»

»Todellako?»

»Varmasti! Ettekö tiennyt sitä? Ettekö?»

Roma pudisti päätään ja hymyili samaa säteilevää hymyään.

»Se tuntuu aivan uskomattomalta. Kuva on tietysti nuorempi, mutta samat piirteet, sama hellyys ja sama voima! Samat poikkijuovat nenän ylikin, jotka tulevat esiin, kun hänen pyhytensä on pahoillaan.»

Roman hymy katosi kuin auringonpaiste viljavainiolta, ja hän katsoi ulos ikkunasta.

»Onko paavilla mitään sukulaisia?» kysyi hän.

»Ei ainoatakaan. Hän on ainoan pojan ainoa poika. Jos vanhalla paronilla olisi ollut veli, sanoisin että teidän mallinne varmaan on tuon veljen poika. Mutta te olette nyt varmaan ajatellut itse pyhää isää, ja kysynyt itseltänne millainen hän mahtoi olla kolmekymmentä vuotta sitten. Tunnustakaapa nyt, että asianlaita on niin!»

Roma nauroi ja upseeri nauroi. »Eikö mennä?» sanoi Roma.

Vaunu odotti heitä ja he ajoivat Tor di Nonaa pitkin, joka on kapea katu lähellä Tiberiä, sekä St. Angelon sillan yli ylös Borgolle. Aamu oli kirkas, mutta kaupunki tuntui surulliselta ja synkältä. Eräässä kulmassa seisoi köyhää kansaa ostamassa granturcoa leivän asemasta, ja toisessa kulmassa oli joukko miehiä ja lapsia astiat kädessä odottamassa ruokakeittiön ovella. Linnan edessä olevalla torilla seiso jalkaväkeä vahdissa, ja hyvin puetut kävelijät katsoivat heihin väsyneillä, hermostuneilla katseilla! Köyhiä pappeja, parrat ajamattomina, hääräili kurjimman väen keskellä, ja joskus jonkun kardinaalin ajopelit mustine hevosineen ryöpsähtivät ohi.

Roma oli hermostunut ja hajamielinen. Miksi häntä oli kutsuttu? Mistä syystä paavi tahtoi häntä tavata?

»Eikö se ole tavatonta», kysyi hän, »että paavi lähettää ketään hakemaan — varsinkin ketään naista, kun tämä nainen vielä päälle päätteeksi ei ole katolinenkaan?»

»Hyvin tavatonta Mutta ehkä isä Pifferi ...»

»Isä Pifferi?»

»Hän on pyhän isän rippi-isä ja saarnaa hänelle ja hänen hovilleen paaston aikana.»

»Onko hän kapusiinilainen?»

»On. Hän on San Lorenzon pääpappi.»

»Ah, nyt minä ymmärrän», sanoi Roma. Asia selvisi hänelle, ja hänen mielensä alkoi kirkastua.

»Isä Pifferi on pyhän isän vanha ystävä ja on tuntenut hänet pienestä pitäen. Hän tulee ja menee paavin huoneustjpsa huolimatta majördomosta sekä puhuu pyhälle isälle aivan mielensä mukaan. Toden totta Cortis:— Cortis on paavin kamaripalvelija — sanoo, että joskus nuo molemmat vaihtavat narkästyneitä sanoja ja joskus pyhä isä joutuu vuoteen omaksi.»

»Paavi on hyvin hellä ja isällinen, eikö niin?»

»Isällinenkö? Hän on pyhimys maan päällä, se hän on. Kiivas ehkä, mutta jalomielinen ja anteeksi antava. Saa kenen tahansa Napisemaan, joka on väärin tehnyt, mutta kun kaikki on ohi ja hän laskee kätensä syyllisen olkapäälle pyytäen ettei hän enää sitä asiaa muistelisi, voisi ken tahansa mennä vaikka kuolemaan hänen edestään.»

Roman mieli kirkastui hetki hetkeltä, ja hermostuminen hävisi. Koska asiat olivat kehittyneet näin, saattoi hän käyttää hyväkseen tilaisuutta. Hän aikoi kertoa kaikki paaville, joka varmaan neuvoisi häntä. Hän aikoi kertoa Davido Rossista, ja paavi oli sanova mitä hänen piti tehdä.»

Kirkon suuri kello löi juhlallisesti kymmenen, kun vaunun pyörät ratisivat Pietarin piazzan yli, joka oli kostea suihkukaivojen vedestä ja kimmelteli auringon valossa.

He astuivat ulos pronssiportilla pylväskäytävän päässä, missä on kirjoitus: »Menkäämme Herran huoneeseen ja rukoilkaamme Hänen pyhässä temppelissään.» Mutta paavin asunto oli vähemmän kirkon kuin palatsin näköinen ja vähemmässä määrin papin asunnon kuin kuninkaan hovin kaltainen.

Ensin vahtijoukko sveitsiläisestä kaartista puettuna keltaisen ja punaisen raitaisiin univormuihin, sitten komea porraskäytävä, sitten Scala Pia ja sitten yhä useampia kaartilaisia, sitten hovipiha, Damaskon linna aurinkoisena ja äänetönnä, ellemme ota lukuun ovien aukomista ja sulkemista ja hopeaisen kellon lyöntiä sitten taas porraskäytävä marmoribalustraadeineen ja maalattuine ikkunoineen, sitten valkoisiin housuihin, pitkävartisiin saappaisiin ja karhunnahkalakkiin puettuja santarmeja, sitten komea sah, Sala Clementina ja yhä enemmän sveitsiläisen kaartin jäseniä. Vieläkin tuli komea huone, Palfrenierin sali, jossa oli puoli tusinaa Ludvig XIV:n aikaisiin pukuihin puettuja miehiä, joiden toimena oli kantaa paavia kantotuolissa, sitten tultiin huoneeseen, jossa oli Palation kaartin jäseniä mustissa viitoissa kultaiset olkalaput hartioilla ja punatöyhtöiset lakit päässä. Seuraavassa huoneessa oli bussolanteja, maallikkoja sinipunervissa viitoissa ja vihdoin tultiin saliin, jonka seinät olivat täynnä taidekudoksia ja yhdellä seinällä suuri kultainen risti kahden ison lampun välissä ja jossa seisoi eräs ylimyskaartin jäsen pronssikypärä päässä ja paljastettu miekka kädessä.

Tähän huoneeseen Roman seuraaja jätti hänet, ja yksi bussolanteista otti pitääkseen huolta hänestä. Nyt oli paavin nimityksen vuosipäivä, ja pyhä isä vastaanotti juuri kardinaalien ja pappien tavanmukaisia onnentoivotuksia. Viereinen huone oli valtaistuinsali ja sen takana paavin yksityinen huoneusto.

Paavin ympäristöön kuuluva pappi tuli sanomaan että isä Pifferi pyysi Romaa astumaan erääseen etusakin, ja Boma seurasi häntä viereiseen, kapeaan huoneeseen, jossa oli marmorinen pöytä ja paavin vaakunalla koristettuja tuoleja. Tästä pienestä huoneesta vei käytävä pihalle ja salainen tie

paavin yksityiseen huoneustoon, ja siitä meni ovi myöskin valtaistuinsaliin.

»Isä tulee tänne kohta», sanoi pappi, »ja hänen pyhyytensä ei myöskään viivy kauan».

Roma, jota tietysti hiukan, pelotti, koetti tynnyttää itseään kyselemällä yhtä ja toista paavista. Papin kasvot alkoivat loistaa. Hän oli pieni mies, jolla oli punaiset posket ja vaalean harmaat silmät, ja hänen äänensä oli tavallisesti; hiljainen, kunnioittavasti kuiskaava.

»Pyörtyvätkö? Kyllä naiset joskus pyörtyvät — useinkin — ja melkein aina he itkevät. Mutta pyhä isä on niin hellä ja suloinen.»

»Hän on varmaan pyhimys», sanoi Roma.

»Niin onkin. Hänen pyhimyksen kaltaista luonnettaan ei voi kyllin kiittää. Ainoastaan Hän, jonka sijainen pyhä isä on maan päällä, voi olla häntä pyhempi.»

Ovi valtaistuinhuoneeseen aukeni ja sieltä näkyi sinipunertavaa väriä ja kuului äänien hyminää. Pappi poistui, ja seuraavassa silmänräpäyksessä tuli palvelijan pukuun puettu mies koridöristä sisään kantaen hopeaista ruoka-astiata.

»Tekö olette se neiti, jota pyhä isä lähetti; hakemaan?»
Roma hymyili myöntäen.

»Minä olen Cortis — Gaetanö Cortis — paavin kamaripalvelija ja minä tietysti kuulen kaikesta.»

Roma hymyili taas ja kumarsi.

»Minä vien joka aamu kello kymmenen pyhälle isälle lautasellisen lientä, mutta nyt se jäähtyy vallan.»

»Suuttuuko hän siitä?»

»Suuttuuko? Hän on enkeli eikä ikinä voi suuttua.»

»Kyllä hän varmaan on hyvä, koska kaikki niin sanovat.»

»Hän on täydellinen. Niin se on. Ei hän suutu, vaikka joku menee hänen huoneisiinsa hänen käyskennellessään puutarhassa. Minä menen sinne koska tahansa ja saan

ottaa mitä tahdon. Viime jouluna pari rikasta amerikkalaista tahtoi yhden hänen patalakeistaan pelastaakseen kuolevan miehen, ja sen minä sain heti kun pyysin. Äskettäin eräs vanha englantilainen rouva pyysi yhtä pyhän isän sukkaa parantaakseen luuvaloaan, ja senkin sain. Minä panin talteen hiukan pyhän isän hiuksia, kun hänen tukkansa viimeksi leikattiin, ja jos kuulette, että joku ...»

Kamaripalvelijan kertomus keskeytyi, kun ovi aukeni valtaistuinhuoneeseen ja munkki ruskeassa puvussa astui sisään. Sé oli isä Pifferi. Kun Röma näki hänet näin päivän valossa, tunsu hän heti saman hyvän näköisen miehen, jonka hän oli huomannut paavin juhlakulkueessa. Hänen kasvonsa olivat pehmeät, mutta täynnä valoa, hänen valkoinen partansa oli pitkä ja patriarkaalinen, ääni lempeä ja liikkeet sulavat.

»Elkää nousko, tyttäreni», sanoi hän ja suljettuaan oven kamaripalvelijan jälkeen hän asettui istumaan vastapäätä Romaa.

»Kun tulitte luokseni ja uskoitte minulle asiani, lapseni, ja kun minun oli vaikea rauhoittaa mieltänne, sanoin että tahdoin kertoa asianne henkilölle, joka on minua viisaampi ja kerroin sen paaville. Teidän kohtalonne liikutti häntä ja hän tahtoi nähdä teidät itse.»

»Mutta, isä ...»

»Elkää pelätkö, tyttäreni. Pius kymmenes on paavina juhlallinen aina jäykkyyteen asti ja pitää omaa itseään kunnialla, koska hän on Jumalan sijainen täällä, mutta ihmisenä hän on nöyrä, vaatimaton ja ystävällinen. Unohtakaa, että hän on hallitsija ja paavi, ja ajatelkaa häntä ainoastaan hellänä, rakastavana ystävänä. Kertokaa hänelle kaikki. Elkää salatko mitään. Ja jos teidän täytyy paljastaa toistenkin salaisuuksia, niin muistakaa, että paavi on Hänen edustajansa, joka tietää kaikki salaisuutemme.»

»Mutta isä ...».

»Mitä?»

»Hänen pyhyytensä jo saattaa minut pelkäämään.»

»Elkää sanoko niin. Hänen isällinen sydämensä ottaa osaa kaikkien hänen lastensa suruihin.»

»Mutta hän on niin korkea, niin pyhä, niin yläpuolellamaailmaa ja sen kiusauksia ...»

»Elkää sanoko niinkään, tyttäreni. Pyhä isä on ihminen hänkin. Hän on jokaisen isä, ei ainoastaan siksi, että hän on erehtymätön, mutta myöskin siksi, että hän tietää mitä synti ja anteeksianto on ... Kierronko teille hiukan hänen elämästään? Maailma tuntee sen ainoastaan huhuna, mutte te saatte kuulla totuuden ja kun olette sen kuullut, menette hänen luokseen kuin lapsi isänsä luo, ettekä pelkää enää.»

II.

»Kolmekymmentä viisi vuotta sitten», alkoi isä Pifferi, »ei pyhä isä uneksinutkaan tulevansa kerran paaviksi. Hän oli erään roomalaisen pankkiirin ainoa lapsi ja asui palatsissa tuolla vastapäätä piazzaa. Vanha paroni tosin toivoi rikkauksiensa avulla kasvattavansa pojastaan korkeata kirkon miestä, mutta nuo toiveet olivat turhia, eikä nuori mies yhtynyt niihin. Hän ei pyrkinyt korkeaan asemaan, mutta maalliseen. Hän tahtoi ruveta sotilaaksi ja kulkeakseen hiukan keskitietä hän pyrki paavin ylimyskaartiin.»

Vanha munkki pisti kätensä viittansa povitaskuun ja katsoi ylös kattoon jatkaessaan.

»Kaikki tuo ei ole mikään salaisuus, mutta se mikä nyt seuraa, on vähemmin tunnettua. Nuori soturi, jolla oli miellyttävä ulkomuoto, vietti samanlaista elämää kuin muutkin Booman jalosukuiset nuorukaiset käyden kahviloissa, konserteissa, teattereissa ja tanssiaisissa. Silloin hän tutustui köyhään kansannaiseen ja rakastui häneen. Se oli hyvä tyttö, suloinen ja hellä, sydän kultaa ja sielu tulta. Nuori mies oli jalo mies ja aikoi naida tytön ja hän naikin hänet kirkon menojen mukaisesti, jota enempää uskonto ei vaadi.»

Roma nojautui eteenpäin ja hengitti puristettujen huuliensa läpi.

»Onnetonta kyllä, jumalaton hallitus oli erottanut kirkollisen avioliiton siviiliavioliitosta ja toinen ilman toista oli arvoton. Vanha paroni kuuli, mitä oli tapahtunut ja koetti estää asiaa. Oh juuri nimitetty kardinaah Australiaan, ja

jonkun ylimyskaartin upseerin tuh lähteä sinne viemään nimitystä ja virkamerkkejä. Paronin pyynnöstä hänen poikansa määrättiin tähän toimeen ja lähetettiin matkaan kiireellisesti.»

Roma saattoi tuskin hillitä itseään.

»Kun nuori aviomies oli mennyt, rupesi isä puhuttelemaan vaimoa. Hän toivoi yhä vielä näkevänsä kerran poikansa kirkon miehenä, ja avioliitto oli paha este. Rikkaalla miehellä oli monta keinoa, ja paroni ei ainaly Mnmjt keinojaan. Hän koetti liikuttaa tytön omaatuntoa, sillä tyttö oli puhdas ja hyvä. Paroni sanoi, ettei tuo aviohitto ollut laillinen ja että valtakunnan lait olivat tyttöä vastaan. Lopuksi hän vetosi tytön rakkauteen miestään kohtaan ja osoitti, että hän oli esteenä miehensä edistymiselle. Paroni ei ollut paha mies, mutta hän rakasti poikaansa enemmän kuin totuutta ja oli valmis uhraamaan sen naisen, joka oli tullut heidän välilleen. Tyttö suostui uhrattavaksi. Hän tahtoi kadota, ettei hän olisi esteenä miehelleen. Hän hukutti itsensä Tiberiin.»

Roma ei voinut enää hallita itseään vaan huudahti hiljaa.

»Sitten nuori aviomies palasi. Hän oli matkustanut yhtämittaa saamatta ainoatakaan kirjettä vaimoltaan. Mutta Roomassa häntä odotti kirje, jossa ilmoitettiin mitä vaimo oli tehnyt. Kaikki oli silloin ohi. Sitä ei enää voinut auttaa ja hän oli kauhun valtaamana. Hän ei voinut moittia kuollutta tyttö raukkaa, sillä tämä oli tehnyt tekonsa rakkaudesta. Eikä hän voinut moittia itseään, sillä hän ei ollut solminut kirkollista avioliittoa väärässä tarkoituksessa ja oli kiirehtinyt kotiin solmiakseen myöskin siviiliavioliiton. Eikä hän voinut moittia isäänsäkään, sihä paronin käytös, jonka seuraukset ohvat noin kamalia, oli johtunut rakkaudesta poikaansa. Mutta Jumalan käsi näytti lepäävän hänen päällään, ja hänen sielunsa oli järkähytetty juuriaan myöten. Siitä ajasta alkaen hän luopui seuraelämästä ja

kaikista maalhsista iloista. Kahdeksan päivää hän paastosi ja rukoi. Yhdeksäntenä päivänä hän hittyi kapusiinilaisten noviissiluostariin San Lorenzossa. Nuori, iloinen, kaunis, hienoston suosima upseeri rupesi munkiksi.»

Vanha kapusiinilainen katsoi hellästi Romaan, jonka silmissä ja hehkuvissa poskissa hän luuli näkevänsä osanottoa.

»Niinä päivinä, tyttäreni, Theclan nunnat hoitivat Santo Spiriton löytölasten kotia.»

Roma näytti peljästyneeltä ja häntä pyörrytti.

»Oli tavallista, että joku munkkikuntamme jäsenistä asui sairashuoneessa, jossa hän risti lapset ja ripitti sairaita kuolevia. Tuo toimi oli meillä vuoroon. Kukin viipyi siellä vuoden tai pari tai kolmekin ja palasi sitten luostariin. Minä olin itse Santo Spiritossa siinä tarkoituksessa juuri kysymyksessä olevana aikana ja vasta kolme vuotta myöhemmin tuhn veljeskuntamme johtajaksi ja palasin San Lorenzoon. Siellä löysin tuon nuoren ylimyskaartin upseerin ja — en tiedä menettelinkö viisaasti vai tyhmästi — mutta minä kerroin hänelle uuden luvun hänen omasta elämästään.»

»Oli olemassa lapsi, eikö niin?» sanoi Roma oudolla äänellä.

Kapusiinilainen kumarsi. »Sen hän tiesi jo siitä kirjeestä, jonka hänen vaimonsa oli hänelle jättänyt. Äiti oli aikonut surmata lapsen yhdessä itsensä kanssa ja nuori upseeri luuli, että niin oli käynytkin. Mutta nähtävästi oli sääli viimeisellä hetkellä vallannut äiti raukan. Hän oli pannut lapsen löytölasten seimeen Santo Spiritossa ja pelastanut sen hengen ennenkuin hän itse haki surmansa.»

Kapusiinilainen pani jalkansa ristiin, ja toinen, paljas, sandaaliin puettu jalka pisti esiin viitan alta.

»Me ristimme pojan sillä nimellä, jonka äiti oli kirjoittanut hänen ranteeseensa kiinnitettyyn paperiin, ja

tämän nimen yhtäläisyys nuoren upseerin nimen kanssa paljasti minulle asianlaidan. Luonto on voimakas, ja kuullessaan mitä kerroin, nuori munkki kävi levottomaksi ja onnettomaksi. Miehen vaisto alkoi taistella uskonnollista tunnetta vastaan ja vihdoin hän jätti luostarin täyttääkseen velvollisuutensa lastaan kohtaan.»

»Eikö hän löytänyt lasta?»

»Hän tuh hian myöhään. Tavan mukaisesti poika oli lähetetty hoidettavaksi Campagnalla. Hänen kasvatustavhempansa siirsivät hänet toisiin käsiin, ja lapsi oli kadonnut teille tietämättömille.»

Roma koetti puhua, mutta ei voinut sanoa sanaakaan.

»Sitten seurasi pitkä juttu. Vanha paroni kuoh, ja nuori munkki peri ruhtinaallisen omaisuuden. Jonkun ajan perästä hän vihittiin papiksi. Hänen ensimmäinen työnsä oli hoitokodin perustaminen Eoomaan orporaukkoja varten. Hän kulki kaduilla hakemassa heitä ja kantoi heidät omin käsin kotiinsa. Hänen maineensa hyväntekijänä kasvoi nopeasti, mutta hän tiesi vallan hyvin, miksi hän noin menetteli. Hän haki pientä, isätöntä poikaa, jonka suonissa virtasi hänen verensä ja joka kantoi hänen nimeään.»

Ronia istui pää kumarassa ja kyöneleet valuivat hänen poskilleen.

»Viisi vuotta kului, ja vihdoin hän pääsi pojan jälille ja sai selvän, että hänet oli lähetetty Englantiin. Onneton isä pyysi tulla siirretyksi Lontooseen. Siellä hän teki samanlaista työtä kuin täälläkin ja käytti suuren omaisuutensa samaan tarkoitukseen. Viisi vuotta hän vielä turhaan haki kadonnutta lastaan, etsien häntä yöt ja päivät pienten poikasten seassa, jotka soittivat positiivia kaduilla. Mutta sitten hän-luopui toivosta ja palasi Roomaan. Hänen päänsä oli valkoinen ja hänen sydämensä nöyrä, mutta huolimatta hänen omasta tahdostaan, hän nousi arvosta arvoon, kunnes vihdoin vanhan paronin ylpeimmät unelmat

menivät täytäntöön. Suuren armeliaisuutensa ja vielä suuremman hurskautensa tähden hänet nimitettiin piispaksi, sitten seitsemän vuoden perästä kardinaaliksi ja nyt hän on paavi Pius kymmenes, pyhimys, kansansa pelastaja, tuo entinen myrskyjen runtelema, surujen sortama mies ...»

»Dävido Leone?»

Kapusiinilainen kumarsi. Se oli pyhän isän nimi. Hän ei ollut tehnyt syntiä eikä häntä voitu mistään moittia, mutta kaikissa tapauksissa hän ymmärtää mitä lankeeminen ja jälleen nouseminen on, mitä tuska ja voima on. Sanokaa, tyttäreni, onko, mitään jota ettè voisi hänelle uskoa?»

»Ei mitään! Ei mitään!» huudahti Roma, kyynelten tukahduttaessa hänen äänensä.

Valtaistuinsalin ovi aukeni taas ja joukko kardinaaleja astui ulos salaiseen käytävään puhellen kävellessään. He olivat vanhoja miehiä sinipunervissa puvuissa, useat heistä heikon ja väsyneen näköisiä. Seuraa vana hetkenä pappi astui sisään pyytämään Romaa paavin luoksi.

»Pyhä isä on valmis vastaanottamaan teidät heti», sanoi hän pelokkaalla, kunnioittavalla kuiskauksellaan, ja Roma nousi ja seurasi häntä.

III.

Paavi oli juuri läpikäynyt muistettavan kohtauksen. Komeassa valtaistuinsalissa, joka oli koristettu punaisella ja kullalla, hän istui sametilla päällystetyllä valtaistuimellaan, jonka yli oli asetettu kirjaeltu verhotaivas. Hän oli puettu punaiseen, runsaasti koristeltuun senaattorin viittaan, päässä nahkareunainen päähine, kaulassa patriarkan risti ja sormessa piispan, timanttisormus. Näin hän vastaanotti pyhän kollegion, patriarkat, arkkipiispat, piispat, papit, kamariherrat ja upseerit sen tapahtuman vuosipäivänä, jolloin hänet kruunattiin hallitsevaksi paaviksi ja Rooman piispaksi.

Tuo komea seurue oli seissyt hänen ympärillään leveänä sinipunervana ja mustana vyönä, kardinaalit edessä muodostaen puoliympyrän, jossa oli vanhoja kuihtuneita miehiä väljissä viitoissa, ja heidän takanaan seisoivat ylimyskaartin nuoret, komeat miehet loistavissa univormuissaan.

Kun paavin jalkoihin oli nostettu tyyny ja pyhän kollegion jäsenet olivat käyneet suutelemassa sormusta pyhän isän sormessa tai ristiä hänen kenkäänsä kärjessä, astui vanhin kardinaali esiin ja luki adressin. Hän oli yhdeksänkymmenen vuotias, silmät himmeät ja ääni kulunut.

»Siunattu isä», sanoi hän, »pyhä kollegiomme on iloinen voidessaan onnitella teidän pyhyyttänne tänä riemuisana merkkipäivänä.

Näihin aikoihin, pyhä isä, kun pyhän istuimen vapautta ja itsenäisyyttä on loukattu, kun Rooma, tämä Jeesuksen

Kristuksen valtakunnan pääkaupunki, on joutunut epäkirkollisen halhtuksen valtaan, kun miehiä nousee, jotka julkisesti osoittavat tahtovansa hävittää sekä paavin maallisen vallan että myöskin koko kirkon arvon ja uskon, silloin me kiitämme Kaikkivaltiasta siitä, että katoksen kirkkomme etupäässä seisoo pyhä paavimme Pius kymmenes.

Nämä ovat pahoja päiviä teidänpyhyyttenne, ja keskellä kapinallisuutta ja kaikkea kurjuutta, joka hävittävän myrskyn lailla kulkee kaikkien kansakuntien yli, me muistamme, että Vatikaani ei ole ainoastaan vankila, vaan Sinai, josta erehtymätön sana on lausuttu, ja me katsomme teihin, kaikkien uskovaisten isään, joka on vievä maailman jälleen sen velvollisuuksiin ja jonka huulilta me saamme kuulla johtavia sanoja. Oi kirkas lamppu, joka loistat tällä pyhällä kukkulalla! Oi valo, lähetetty taivaasta, valaise nyt kansakuntia! Oi Jumalan ääni maan päällä! Oi maailmaa järkähyttävä ääni, puhu kansallesi, joka rakastaa pyhää paaviaan!

Pyhä isä, teidän pyhä kollegionne tietää hyvin, kuinka hartaasti sydämenne toivoo, että Rooma kerran tulisi maailman pääkaupungiksi rauhan ja rakkauden voimalla. Me luotamme siihen ja uskomme vahvasti, että tämä toive kohta toteutuu ja että se profeetallinen näky, jossa te olette tuon kaiken nähnyt, jo on alkanut käydä toteen maan päällä. Iankaikkinen Herra on sanonut edustajalleen: »Minä asetan sinun istuimesi yli kaikkien maallisten istuinten», ja luottaen siihen, että teidän pyhyyttenne kallis elämä säästyy, kunnes saatte nähdä tuon lupauksen täytännön, me pyydämme teitä vastaanottamaan pyhän kollegionne nöyrän onnittelun ja suomaan meille apostolisen siunauksenne.»

Vanha kardinaali luki adressin seisahtaen usein, ja tuon tuostakin piti kamariherran tarjota hänelle vettä lasista.

Kun hän, oli lopettanut, nosti paavi päätään ja vastasi siihen.

»Kunnia-arvoiset veljet», sanoi hän täyteläisellä, värähtelevällä äänellä, joka kerran varmaan oli ollut ylevä soinnultaan, »Ystävällinen liikutus ja isällinen rakkaus täyttää sydämemme nyt vastaanottaessamme rakkautenne osoituksia.

Herra kardinaali viittasi meidän lahimpää ympäristöämme koskeviin huoliin ja murheisiin, jotka käyvät vakavammiksi päivä päivältä. On niitä, jotka eivät tahdo ymmärtää, että paavi, jonka taivaallinen oikeus on asettanut ylemmäksi kaikkia ihmissäädöksiä, ei voi olla minkään ihmisen alamainen ja että Rooman paavin maallinen valta on välttämätön, jotta hän voisi vapaasti harjoittaa apostolista tehtävänsä. Mutta jokainen täytyy nähdä, että pyhää isää on pidetty vankina Vatikaanissa, että hänen alttareitaan hävitetään, hänen kirkkojaan häväistään ja hänen omaisuuttaan ryöstetään.

Kunnia-arvoiset veljet! Sekä kirkkoa, että valtiota on vallankumous uhannut jo ammoisia aikoja, ja heitä on vainonnut vallankumouksien päämies, perkele. Mutta näinä onnettomina päivinä näemme synkkiä tulevaisuuden enteitä, joita kirkon täytyy ottaa huomioon. Kommunismi, sosialismi, salaiset seurat ja uskontoa vastustavat yhdistykset ovat paheita, joita on paljon vastustettu ja helposti todistettu vääriksi. Mutta meidän päivinämme on noussut uusi Uskonto, joka käyttäen pyhiä nimityksiä ja raamatun kieltä koettaa myrkyttää itse kristinuskon ja hävittää yhteiskunnallisen järjestyksen. Miehet, joiden mielet eivät ole tasapainossa, ottavat uskonnon aseeseen, rakentavat tuulentupia, jotka olisivat naurettavia, elleivät ne pakottaisi meitä itkemään, uskottelevat yleisen veljeyden astuvan paavikunnan ja

keisarikuntien sijaan ja uneksivat, että Rooma tulee tuon haavemaailman keskustaksi.

Häväisten kristikuntaa, pidellen evankeliumia kuin demokratian unikirjaa, väännellen, pyhää sanaa mielensä mukaan, erottaen Kristuksen opetukset toisistaan, nuo miehet ovat luoneet uuden Jumalan, keksineet uuden jumalanpalveluksen ja tehneet itsensä tuon uuden jumaluuden paaveiksi ja profeetoiksi. Ihminen on tuon uuden uskonnon jumala ja työn, aineellisen toimeentulon ylistys on se hymni, jota tuolle jumalalle lauletaan. Kansat ovat muka hallitsijoita, ja siitä syystä valtio ei ole mitään.

Kunnia-arvoiset veljet. Onko tarpeellista, että pyhä isä opettaa teille, kuinka väärä ja vaarallinen sellainen jumalaton oppi on, joka tekee ihmisen jumalaksi ja saattaa hänet ihailemaan itseään tuossa kokonaisuudessa, jota sanotaan ihmiskunnaksi? Nuo kansanyllyttäjät aina surmaa tuottavat opit ovat pahan hengen johtamat, ja niiden tarkoitus on uskonnon ja kirkon hävitys. Vapaus ja demokratia ovat ainoastaan kauniita sahoja ja useimmiten ne voidaan vaihtaa sanoihin: vallankumous ja kuningasmurha. Se on samaa kuin Kaiphas profeettana ja Juudas saarnaamassa evankeliumia. Se on sota luonnollisen ja taivaallisen välillä. Se on perkeleen tavallinen temppu, jolla hän kääntää ihmisten ajatukset katoavaan leipään ja saa heidät unohtamaan sakramentin leivän, elämän leivän. Se on koe, joka tahtoo hävittää paavin pyhän vallan, tukahduttaa kristinuskon ja poistaa yhteiskunnallisen järjestyksen.

Herra kardinaali! Te kysytte sanaa, joka maailmalle osoittaisi, mihin suuntaan katolisen maailman toiminta olisi johdettava kaiken tuon anarkismin keskellä. Neuvomme siis, että papisto koettaisi vapahtaa kansaa villitsijain vallasta, kieltää heitä kuulumasta seuroihin, joilla on tuo kamala tarkoitus päämääränä. Monesta sellaisesta seurasta

on ilmoitettu pyhälle istuimelle, ja yksi niitä on, surkeata kyllä, saanut suuren vaikutusvallan ympäri Eurooppaa. Se on tutkittu ja havaittu kuuluvaksi niiden seurojen joukkoon, jotka sotivat kirkkoa vastaan ja jota siis uskovaisten tulee välttää kaikkialla maailmassa.

Sillävälin, veljeni, koska taivaallinen Herramme on sallinut, että ihmiskunnan tulee sovituksiksi syntiensä tähden kärsiä vääryyttä parlamenteilta, jotka ovat uskontoa vastaan taistelevia yhdistyksiä, tuomioistuimilta, jotka ovat turmeluksen istuimia, poliisilaitokselta ja vankiloilta, jotka ovat salaisen hirmu-vallan pesäpaikkoja, niinrukoilkaamme Herran armoa. Tämän katumusviikon ajalla ja varsinkin ensi torstaina, rukoilkaamme kärsivien ihmislasten puolesta Pyhän Pietarin kirkossa, pyytäkäämme seurakuntaa yhtymään Miserereen ja IBJinittämään f katseitaan ristiin, joka yhä vieläkin Oxx deva maailman korkein valtikka, joka on nöyryyttävä ylpeitä, pehmittävä kovia farisealaisia ja lausuva murehtivalle maailmalle anteeksiannon ja rauhan pyhiä sanoja.

Sen verran tällä kertaa, kunnianarvoiset veljet. Mitä tulevaisuuteen tulee, on meillä oleva ilo énsi konsistoriossa täydentää teidän seuraanne nimittämällä viisitoista nuhteetonta miestä kantamaan roomalaista purppuraa, siten edistääksemme'Pyhän Hengen työtä ja vaikutusta ihmiskunnassa.»

Heti kun paavi oli lopettanut, kulkivat kardinaalit, arkkipiispat, piispat, papit ja kamariherrat hänen ohitseensa suudellen hänen kättänsä ja jalkaansa. Sen jälkeen paavi nousi ja kohottaen kaksi sormea hän luki apostolisen siunauksen. Sitten hännojautuen erään kamariherran käsivarteeseen, poistui valtaistuinsalista.

Hetkisen kuluttua tuo komea seurue oli mennyt, ja pappi seisoi ovella Roman kanssa. Eräs-kamariherra tuli johtamaan Boma ja vei hänet toisen kamariherran luo

viereisen odotushuoneen ovelle. Tämä vei hänet erään inonsignoren luo, joka puolestaan johti hänet sen huoneen ovelle, missä paavi istui.

»Kun lähestytte», sanoi hän matalalla äänellä, »tulee teidän polvistua kolme kertaa, ensin ovella, sitten puolitiessä huonetta ja sitten pyhän isän jaikain juuressa. Oletteko terve?»

»Olen», sanoi Roma epävarmasti.

Ovi avautui, monsignor astui askeleen huoneeseen, polvistui ja lausui:

»Donna Roma Volonna, teidän pyhyyttenne.»

Roma oli polvillaan kynnyksellä. Silloin lempeä, täyteläinen ääni, jonka hän luuli kuulleensa ennen, pyysi häntä lähestymään. Hän nousi ja astui esiin, monsignor astui pois ja ovi hänen takanaan sulkeutui.

Hän oli yksin paavin kanssa.

IV.

Paavi, joka nyt oli puettu aivan valkoiseen pukuun, istui yksinkertaisella tuolilla pienen pöydän ääressä kodikkaassa tuoneessa kirjakäappien ja muutamien entisten paavien rintakuvien ympäröimänä. Pieniä talousesineitä oli hänen vieressään, tyhjä liemiastia, lautanen ja lusikka. Hänen kasvonsa olivat suloiset ja henkevät, ja Roman lähestyessä hän kumarsi päätään ja hymyili isällisestä Roma polvistui ja suuteli paavin sormusta ja jäi sitten polvilleen hänen tuolinsa viereen kohottaen toisen kätensä tuolin käsinojalle. Paavi laski kätensä Roman kädelle taputtaen sitä ystävällisesti ja samalla katsoen häneen.

Roman hermostuminen alkoi hävitä, ja hän ei nähnyt kolmen kruunun' mahtavassa kantajassa muuta kuin vaatimattoman, rakastavan ihmisolennon. Naisellinen tunne valtasi hänet, melkein äidillinen hellyys, ja hän toivoi voivansa tehdä jotain tuon hyvän vanhan miehen edestä. Sitten paavi alkoi puhua. Hänen äänessään oli tuo sointu, joka tulee sukupuolien erotuksen tuntevan miehen ääneen aina kun hän puhuu naisen kanssa, ja se kajahti entistä lempeämmältä nyt.

»Tyttäreni», sanoi hän, »isä Pifferi on kertonut teistä ja teidän luvallanne, kuten käsitin, hän on ilmaissut minulle, mitä kerroitte hänelle. Te olette kärsinyt, ja minä otan osaa suruunne. Ja vaikka ette kuulu lapsieni joukkoon, lähetin teitä hakemaan, että minä, vanha mies, Jumalan avulla voisin vahvistaa ja tukea teitä.»

Roma suuteli taas sormusta ja polvistui yhä vielä tuolin vieressä.

»Kauan aikaa sitten, lapseni, tunsin yhden, joka oli melkein samanlaisessa asemassa ja ehkä muisto siitä mikä sille vaimo raukalle tapahtui, johti minua puhumaan teille. Hän oli yksi noita naisia, joista olisi voinut tulla suurten miesten äitejä ... Mutta hän on kuollut ja hänen tarinansa on kuollut myöskin. Peittäköön aika ja luonto ne.»

Hänen äänensä värisi hiukan., Roma katsoi ylös. Syntyi hetken äänettömyys. Sitten paavi hymyili taas ja taputti Roman kättä vielä kerran.

»Elkää antako maailman heikontaa itseänne, lapseni, tai synnyttää teissä epäilystä avioliittonne voimasta. Onko se hyvä avioliitto sekä vaikutukseltaan että perustukseltaan (kun toinen teistä vielä on kastamaton), se olkoon kirkon eikä maailman päätettävä. Maailma tuomitsee julmasti ja väärin semmoista naista, joka on joutunut miehen uhriksi. Ei se välitä mitä viettelyksiä ja kiusauksia hänellä on ollut. Maailman silmissä tahraantunut nainen on mennyttä kalua, ja vääryyttä kärsinyt nainen on langennut. Asian laita on sama meidän päivinämme kuin syntisen vaimon aikana Jerusalemissa. Farisealaiset, jotka eivät ole niin ankaria omaan sukupuoleensa nähden, ovat aina valmiit sanomaan: 'Moses määräsi laissaan, että sellaiset ovat kivitettävät.' Mutta oi tuota pyhimmän ja puhtaimman sielun sääliä ja hellyyttä! Jeesus kumartuu alas ja kirjoittaa sanaan, ikäänkuin hän ei kuulisi heidän sanojaan.»

Taas Roma suuteli paavin sormusta, ja paavi taputti hänen kättään.

»Kuitenkin tahdon sanoa teille jotain, tyttäreni», sanoi paavi samalla matalalla äänellä. »Tahtoisin, että kertoisitte kaikki miehellenne. Ellette tee sitä, panette alttiiksi tulevaisuutenne, saatatte epäilemään vilpittömyyttänne ja teette väärin rakkautenne henkeä vastaan.»

»Pyhä isä», sanoi Roma, »olen jo kertonut hänelle. Olin sen tehnyt jo ennenkuin puhuin isä Pifferin kanssa, mutta

ainoastaan toisten nimien varjon alla».

»Ja mitä miehenne vastasi?»

»Samaa kuin teidän pyhyittenekin. Hän oli rakastava ja jalomielinen. Sitten rohkaisin mieleni ja kerroin hänelle kaikki.»

»Ja mitä hän siihen vastasi?»

Pilvi peitti Roman kasvot. »Pyhä isä, hän ei ole vielä vastannut mitään.»

»Eikö mitään?»

»Hän on poissa, enkä ole saanut vastausta kirjeeseeni.»

»Eikö aika vielä ole sitä myöntänyt?»

»Aikaa on ollut monin kerroin, teidän pyhyittenne, mutta vastausta ei kuulu.»

»Ja mitä päätätte siitä?»

»Että kirjeeni synnyttivät hänessä sääliä, mutta nyt kun hän tietää, että minä olen se vaimo ja hän se aviomies, joista puhuin, hän ei voi antaa minulle anteeksi, kuten hän sanoi aviomiehen tekevän ja hänen jalomielinen sielunsa tuntee tuskaa.»

»Tyttäreni, tahtoisitteko että minä puhuisin hänelle?»

Pilvi pakeni Roman kasvoilta, »Se on enemmän kuin ansaitseen, paljon enemmän, mutta jos, pyhä isä, tahtoisitte sen tehdä ...»

»Silloin minun täytyy tietää nimet — teidän täytyy kertoa minulle kaikki.»

»Kyllä, kyllä!»

»Kuka on isänne, lapseni?»

»Isäni kuoli maanpaossa. Hän oli vapaamielinen. Pelkään että teidän pyhyittenne sanoo häntä vallankumoukselliseksi. Hän oli prinssi Prospero Volonna.»

»Kuten arvasin. Kaikki jalot henget rakastavat vapautta, mutta monella joutuu järki ristiriitaan sydämen kanssa. Kuka oli se toinen mies?»

»Hän oli isäni etäinen sukulainen ja minä olen nykyään, huomannut, että hän oli pääsyynä isäni maanpakoon. Hän oli holhoojani, ministeri ja mahtava mies Italiassa — paroni Bonelli, teidän pyhyyttenne.»

»Juuri niin, juuri niin!» sanoi paavi polkien jalkaansa kiiivaasti. »Mitä saastaisin mies, tyttäreni. Antikristuksen pirullinen edustaja ... Mutta jatkakaa, lapseni. Kuka on miehenne?»

»Mieheni on aivan toisenlainen mies.»

»Ah!»

»Hän on tehnyt kaikki minun hyväkseni, pyhä isä — kaikki. Taivas ties mitä olisin ilman häntä!»

»Jumala häntä siunatkoon! Jumala siunatkoon teitä molempia!»

Tulin tuntemaan hänet mitä omituisimman sattuman kautta. Hänkin on vapaamielinen ja parlamentin] äsen ja kerran hän puhui hallituksen turmeluksesta ja viittasi siihen, että minä olin ministerin rakastajatar. Se ei ollut totta, mutta minua oli solvaistu ja ... ja minä läksin syöksemään häntä turmioon.»

»Kamala kosto, lapseni. Ainoastaan ministeri saattoi semmoista keksiä.»

»Sitten sain selville, että viholliseni oli isäni ystäviä, uskollinen ja jalo mies. Pyhä isä, olin alkanut vihassa, mutta en voinut vihata häntä. Pimeys katosi sielustani, ja jotain kirkasta ja kaunista tuli sen sijaan. Minä rakastin häntä ja hän rakasti minua. Koko sydämellämme rakastimme toisiamme.»

»Sitten tuo toinen tuli takaisin luokseni. Minä tiesin nyt kaikki ne salaisuudet, joita olin lähtenyt urkkimaan, mutta minä en tahtonut niitä ilmaista ja kun kieltäydyin, uhkasi hän minua.»

»Ja mitä teitte silloin?»

»Minä menin naimisiin mieheni kanssa ja kestin kaikki kiusaukset. Se ei ollut niin vaikeata, sillä minä en välittänyt mitään rikkaudesta ja komeudesta enää. Minä tahdoin vain olla hyvä. Jumala itse tietää kuinka koetin.»

Paavin silmät olivat kosteat. Hän taputti nuoren naisen vapisevaa kättä.

»Rakkaus on pelastanut teidät, tyttäreni. Jumala on rakkaus, ja rakkaus on se silta, joka yhdistää taivaan ja maan. Vaikka olisitte ollut kuin Magdalena, josta Kristus poisti seitsemän perkelettä, jos olisitte syntiä tehnyt ja ollut ministerin eläin, olisi Jumalan rakkaus puhdistanut ja kohottanut teidät. Siunaukseni levätköön teidän päällänne, tyttäreni, ja ansaitkoon se mies, joka nyton aviomiehenne, teidän rakkautenne ja luottamuksenne.»

»Voi, hän ansaitsee sen kyllä», sanoi Komä. Hän tuskin saattoi pidättää itkuaan. Paavin ääni, kun hän puhui rakkaudesta, oli muistuttanut niin paljon erästä toista ääntä, joka pani hänet värisemään.

»Hän oli isänne ystävä niinkö?»

»Niin, teidän pyhyyttenne, ja vaikka vasta äsketr täin näimme toisemme jälleen, olin tuntenut hänet lapsena Englannissa.»

»Vapaamielinen, niinkö?»

»Niin, teidän pyhyyttenne.»

»Ministerin vihaan oli syynä valtiollinen taistelu?»

»Niin, aluksi se vain, mutta nyt ...»

»Kyllä ymmärrän, Ja salaisuudet, joista puhuitte ...»

»Ne koskevat ainoastaan tapahtumia parikymmentä vuotta sitten, olleita ja menneitä asioita.»

»Miehemie on siis vanhempi teitä?»

Nuoren naisen kasvoille levisi hymy, joka pani paavinkin hymyilemään.

»Ainoastaan kymmenen vuotta vanhempi, teidän pyhyyttenne. Hän on nyt kolmekymmentä neljä vuotta.»

»Mistä hän on kotoisin ja kuka on hänen isänsä?»

»Hän oli syntynyt Roomassa, mutta hän ei tunne isäänsä.»

»Minkälainen hän on näköjään?»

»Hän on ... en ole koskaan nähnyt ketään niin ... antaako teidän pyhyyttenne anteeksi?»

»Sanokaa mitä haluatte, tyttäreni.»

»En ole koskaan nähnyt ketään niin pyhän isän näköistä kuin hän», sanoi Roma vienosti.

Hänen päänsä oli vaipunut alas ja hänen sydämensä sykähti hiukan hermostuneesti. Paavi taputti hänen kättään hellästi.

»Olenko jo kysynyt kenen nimeään, lapseni?»

»Hänen nimensä on Davido Rossi.»

Paavi nousi äkkiä istuimeltaan ja hänen kasvonsa kävivät synkän ja huolestuneen näköisiksi.

»Davido Rossi», sanoi hän hätäisesti.

Roma alkoi vavista. »Niin», änkytti hän.

»Davido Rossi, kapinallinen?»

»Ei, ei teidän pyhyyttenne, sitä hän ei ole.»

»Mutta lapseni, lapseni, hän on perustanut kapinallisen yhdistyksen, jonka pyhä isä juuri tänä päivänä on julistanut vääräksi.»

Paavi astui huoneen poikki, ja Roma nousi seisomaan ja katsoi häneen.

»Hän vehkeilee kirkkoa vastaan — kirkkoa ja sen ylintä päätä vastaan.»

»Ei, ei teidän pyhyyttenne. Hän on uskonnollinen ja paljon enemmän hallituksen ja kuninkaan vihollinen.»

»Pyhä isä», sanoi hän, »kerranko teille salaisuuden. Ei ole ketään muuta maailmassa, jolle voisin sen kertoa, mutta teille voin sen sanoa. Mieheni on nyt Englannissa järjestämässä, suurta liikettä italialaisten maanpakolaisten seassa. En tiedä mitä se oikeastaan on, mutta hän kertoi

minulle, että siitä on seurauksena koko valtakunnan valloitus ja hallituksen kukistuminen. Hän ei ole sanonut, onko se tavallinen salaliitto, vai muu valloitussuunnitelma, mutta minä tiedän, että se on tähdätty Rooman politiikkaa vastaan eikä uskontoa vastaan, ja sen tarkoituksena on kuninkaan, mutta ei paavin, kukistaminen.»

Paavi, joka oli seissyt selin Romaan, kääntyi ympäri ja katsoi häneen kauhuissaan. Hänen silmäkulmansa olivat rypyssä ja hänen kasvonsa Ifflistuttivat vielä entistä enemmän eräitä toisia kasvoja, jotka saattoivat Roman yhä hermostuneem maksi.

»Kun tulen takaisin, on mukanani sellainen voima, joka panee vankilat avaamaan ovensa ja tyrannien valtaistuimet vapisemaan, Niin hän sanoi, teidän pyhyyttenne. Tuo liike alkaa kohta, olen varma siitä ja silloin teidän pyhyyttenne saa nähdä, että kansan johtajat eivät ole uskonnottomia miehiä, vaan ...»

Paavi kohotti kätensä. »Vaiti!» huusi hän. »Elkää sanoko enempää, lapsi. Jumala tiesi mitä minun tulee tehdä sen kanssa, mitä jo olette sanonut.»

Silloin Roma huomasi, mitä hän oli tehnyt hurjassa liikutuksessaan, ja kauhistuen hän koetti peruuttaa sanojaan.

»Pyhä isä, elkää luulko siitä mitä sanoin, että Davido Rossi on kapinallinen ja kuningassurmaaja ...»

»Elkää puhuko, lapseni. Te ette aavista millaisen maanjäristyksen te olette aikaansaanut jalkojeni alla, Minun täytyy ajatella. Minun täytyy saada selville velvollisuuteni Jumalan ja ihmisten edessä.»

Syntyi hetken äänettömyys ja sitten Roma koetti tyyntyä ja lausui: »Minä olen vain tietämätön nainen, pyhä isä, ja ehkä olen sanonut liian paljon, enkä ymmärrä mitä olen tehnyt. Mutta se minkä olen kertonut, sanottiin minulle